

Tulevaisuusvaliokunta

Ruokapoliittinen selonteko kansallisesta ruokastrategiasta

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Ruokapoliittinen selonteko kansallisesta ruokastrategiasta (VNS 1/2026 vp): Asia on saapunut tulevaisuusvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Titta Berlin, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Elina Ovaskainen, maa- ja metsätalousministeriö
- professori Matti Kummu, Aalto-yliopisto
- väitöskirjatutkija Juuso Joonas, Helsingin yliopisto
- professori Tiina Laatikainen, Itä-Suomen yliopisto
- asiantuntija Meri Remes, MTK Maaseutunuoret
- pääsihteeri, Valtion ravitsemusneuvottelukunta (VRN) Satu Jyväkorpi, Ruokavirasto
- teknologiajohtaja Tommi Mäkinen, Finnforel Oy
- johtava tutkija Kaisu Riihinen, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- terveyden edistämisen suunnittelija Anne Härkönen, Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus
- toiminnanjohtaja Jukka Kajan, Pro Vege ry
- toiminnanjohtaja Benjamin Pitkänen, Viral Vegans ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- maa- ja metsätalousministeriö
- väitöskirjatutkija Juuso Joonas, Helsingin yliopisto
- ruokakulttuurin professori Johanna Mäkelä, Helsingin yliopisto
- yliopistotutkija Anne Salonen, Helsingin yliopisto
- kliininen opettaja, dosentti Anu Ruusunen, Itä-Suomen yliopisto
- erikoistutkija Maria Höyssä, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto
- tutkimusprofessori Jyrki Niemi, Luonnonvarakeskus
- Huoltovarmuuskeskus
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

- Suomen ympäristökeskus
- toiminnanjohtaja Jukka Kajan, Pro Vege ry
- päällikkö Laura Forsman, Viikki Food Design Factory
- toiminnanjohtaja Benjamin Pitkänen, Viral Vegans ry
- Oy Karl Fazer Ab
- MTK Maaseutunuoret
- Baltic Sea Action Group (BSAG)
- Kesko Oyj
- Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Kalatalouden Keskusliitto
- Kaupan liitto ry
- Marttaliitto
- RELIEF Uudistavan elämäntavan yhteisö ry
- Suomen Permakulttuuriyhdistys ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ruokapoliittinen selonteko kansallisesta ruokastrategiasta kuvaa ruokajärjestelmän nykytilan ja kansallisen ruokastrategian keskeiset tavoitteet. Strategian visio ”Onnellisen ruuan maa - Suomesta maailman johtava kestävien ruokajärjestelmien kehittäjä ja uudistaja” sisältää neljä strategista päämäärää ja viisi kehitettävää valmiutta. Päämäärät ovat kannattavuus ja reiluus, huoltovarmuus, luonnon kantokyky sekä ruokakulttuuri ja hyvinvointi. Näitä tukevat viisi valmiutta: innovaatioiden ja teknologioiden kehittäminen, osaamisen vahvistaminen, investointikyky, yhteistyöekosysteemit ja hallinnon rooli aktiivisena mahdollistajana.

Ruokastrategia koottiin vuoropuhelussa yli 600 yrittäjän, kuluttajan, virkamiehen, tutkijan ja järjestön edustajan kanssa eri puolilta Suomea. Strategian valmistelussa hyödynnettiin myös kansalaispaneelia, jossa kohderyhmänä oli 18-24-vuotiaat nuoret (Nuorten ruokaraati).

Strategian toimeenpano tapahtuu nelivuotisilla toimeenpanosuunnitelmilla. Selonteossa esitetään ensimmäisen toimeenpanosuunnitelman keskeiset teemat, joihin liittyviä konkreettisia toimenpiteitä toteutetaan ensimmäisen toimeenpanokauden aikana 2026-2030.

Selonteon mukaan ruokasektorin haasteita ovat muun muassa alkutuotannon heikko kannattavuus, arvonalisän epätasainen jakautuminen, riippuvuus tuontipanoksista, ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen. Mahdollisuuksina selonteko mainitsee vastaavasti viennin kasvun, uusien ruokateknologioiden kehittämisen, kalatalouden ja luonnontuotealan potentiaalin sekä datatalouden tarjoamat ratkaisut.

Ruokastrategialla on liittymäpinta lukuisiin muihin strategioihin ja ohjelmiin, kuten Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukseen 2050, Luonnon monimuotoisuusstrategiaan 2035, Ahti-ohjelmaan, Energia- ja ilmastostrategiaan, Kiertotalouden strategiseen ohjelmaan, Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan, Kasvuohjelmaan, Yrittäjyysstrategiaan, Maaseudun kehittämisohjelmaan, Biotalousstrategiaan 2022 - 2035, Elintarviketutkimuksen strategiaan,

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

Kotimaisen kalan edistämishjelmaan, Riistakonsernistratgiaan, Ravitsemussuosituksiin, Suomen matkailustratgiaan 2022 - 2028 sekä Kansalliseen mineraalistratgiaan.

Selonteon mukaan keskeisin väline ruuantuotannon ohjaamisessa on kuitenkin Euroopan unionin yhteinen maatalouspolitiikka (CAP), jonka päätavoitteita ovat viljelijöiden toimeentulon turvaaminen, ruokaturvan vahvistaminen ja maaseudun elinvoimaisuuden edistäminen. CAP:n uudistusten yhteydessä painopiste on siirtynyt kohti kestävyyttä, ilmastotavoitteita ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista, ja viime aikoina on korostunut myös ruokaturva.

Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että valiokunta on jo aiemmin Agenda2030-mietinnössään (TuVM 1/2025 vp - VNS 7/2024 vp) sekä tulevaisuusmietinnössään (TuVM 1/2026 vp - VNS 7/2025 vp) käsitellyt laajasti ruokajärjestelmän tulevaisuuden haasteita ja mahdollisuuksia.

Agenda2030-mietinnössä valiokunta käsiteli ruokajärjestelmän järjestelmämurrosta, ja siihen liittyvää jännitettä esimerkiksi eläintuotannon asemasta suomalaisessa ruoantuotannossa. Pitäisikö järjestelmä optimoida globaalin ravinnontarpeen näkökulmasta, jossa lihaa tulisi tuottaa siellä missä se on vesitehokkaimmin mahdollista, vai tulisiko ruoka tuottaa kansallisia ympäristö- ja huoltovarmuuskysymyksiä priorisoiden, mikä puoltaisi kasviproteiinin tuotannon lisäämistä ja eläinproteiinituotannon vähentämistä?

Tulevaisuusmietinnössään valiokunta tarkasteli ruokajärjestelmää mahdollisten ekokriisien näkökulmasta ja totesi, että tulevina vuosikymmeninä on syytä varautua tilanteisiin, jossa kriisejä kohdataan sarjoina ja limittäin ja jossa toimitaan samalla, kun toivutaan edellisistä kriiseistä. Lisäksi on huomioitava, että ekologisten keikahduspisteiden ylittymisen seuraukset Suomen alueella vaihtelevat voimakkaasti sen mukaan mikä mahdollisista skenaarioista toteutuu. Siksi ruokajärjestelmässä on varauduttava samanaikaisesti jopa täysin päinvastaisiin riskeihin, kuten kylmenemiseen ja lämpenemiseen sekä kuivuuteen, tulviin ja rankkasateisiin.

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että Agenda2030-mietinnössä ja tulevaisuusmietinnössä esitetyt huomiot ruokajärjestelmän tulevaisuudesta sisältyvät jo muilta osin ruokapoliittiseen selontekoon, mutta ekokriiseihin varautumista ja varautumiseen liittyviä sektoreiden välisiä kytkentöjä ja synergiaetuja ei huomioida samalla painoarvolla kuin tulevaisuusmietinnössä. Lisäksi uutta teknologiaa, kuten esimerkiksi datataloutta käsitellään Ruokapoliittisessa selonteossa lähinnä mahdollisuutena, kun tukevaisuusselonteossa edellytetään varautumaan myös merkittäviin uhkiin ja ongelmiin jo lähitulevaisuudessa. Agenda 2030-mietinnössä tarkastellaan myös levien ja simpukoiden vesiviljelyä sekä monihyötyisiä luontopohjaisia ratkaisuja.

Lausuntoa valmistellessaan tulevaisuusvaliokunta kuuli asiantuntijoita:

- ruokajärjestelmän tuotantopanosten kansainvälisistä riippuvuuksista ja haavoittuvuuksista esimerkiksi ekokriiseihin ja geopolitiikkaan liittyen sekä näihin liittyvästä varautumisesta,

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

- maatalouden energiankulutuksesta sekä ruokajärjestelmän energiariippuvuuksista ja haavoittuvuuksista,
- peltojen kasvukunnosta ja uudistavasta viljelystä,
- ruokajärjestelmän innovaatioista, uuselinarvikkeista ja uusista tuotantoteknologioista,
- kaupan, elintarviketeollisuuden, nuorten tuottajien ja kansalaisaktivistien näkökulmasta ruokajärjestelmään ja ruokastrategiaan,
- väestön ruokatottumusten, ruokakäyttäytymisen, ruokavalintojen ja ruokatradiitioiden kehityksestä sekä erilaisista ruokakulttuureista ja ruoasta osana identiteettiä sekä siitä, mikä muuttaa ruokailutottumuksia ja ostokäyttäytymistä,
- ruoan vaikutuksesta terveyteen, kuten ihmisen mikrobiomiin ja mielenterveyteen sekä
- kalataloudesta ja erilaisten luontotuotteiden, kuten riistan, marjojen ja sienten hyödyntämisestä.

Lisäksi valiokunta hyödyntää lausunnossaan keväällä 2026 valmistunutta laajaa katsausta teknologian tulevaisuudesta (TuVJ 2/2026) ja siihen liittyvää RTI-GPT tekoälysovellusta.

Lausunnossaan tulevaisuusvaliokunta keskittyy aiheisiin, joilla on suuri merkitys suomalaiselle ruoantuotannolle ja ravitsemukselle pitkällä aikavälillä: ruoantuotannon riippuvuuksiin, maan kasvukuntoon, tulevaisuuden tuottajiin, ruokavalintojen ohjautumiseen, ruokajärjestelmän sisäisiin jännitteisiin, kasvipohjaiseen ruokavalioon ja teknologian rooliin.

Ruoantuotannon riippuvuudet. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat olivat samaa mieltä selonteon kanssa kotimaisen ruoantuotannon riippuvuudesta ulkomaisista tuotantopanoksista, kuten lannoitteista, kasvinsuojeluaineista, siemenistä, fossiilisista polttoaineista, kotieläintuotannon edellyttämästä täydennysvalkuaisrehusta, maatalouskoneista ja niiden varaosista. Asiantuntijoiden mukaan olemme riippuvaisia myös ulkomaisista huoltopalveluista. Typpilannoitteiden ammoniakki (josta osa tulee edelleen Venäjältä), kasvinsuojeluaineiden tehoaineiden, kaliumin polttoaineiden ja öljyjen osalta tuonnin osuudeksi todettiin lähes 100 %, ja valkuaisrehunkin osalta noin 80 %. Vain fosforin osalta Suomen todettiin olevan omavarainen.

Asiantuntijalausuntojen mukaan selonteossa jää kuitenkin tunnistamatta biologisen typensidonnan ja viherlannoituksen mahdollisuudet vähentää riippuvuutta epäorgaanisista lannoitteista. Lisäksi asiantuntijat muistuttivat, että Suomessa syntyy lannoitetuotantoon kelpaavia sivuvirtoja myös muualla kuin maataloudessa. Huomattava osa lannoiteraaka-aineista olisi laskennallisesti korvattavissa teollisuuden ja yhdyskuntien ravinnepitoisten massojen kierrätyksellä lannoiteteollisuuden raaka-aineeksi tai suoraan viljelijäkäyttöön. Valiokunnan saaman lausunnon mukaan Suomessa syntyy vuosittain yli 21 miljoonaa tonnia biomassoja maataloudesta, metsä- ja elintarviketeollisuudesta sekä yhdyskuntajätteistä, joita voitaisiin käyttää ravinteiden kierrätykseen ja bioenergiaan. Biokaasutuksen avulla kierrätyslannoitteiksi valmistettavista biomassoista on saatavissa myös merkittävä lisä kotimaiseen vihreään energiantuotantoon.

Biomassojen paremmalla hyödyntämisellä voitaisiin vähentää myös vesistöjen ravinnekuormitusta ja parantaa maaperän multavuutta. Yhdyskuntien jätevesien sisältämien ravinteiden hyödyntäminen vaatisi lausunnon mukaan kuitenkin isoja systeemisiä muutoksia esimerkiksi siinä, miten ja millä teknologioilla ravinteita otetaan talteen, etteivät jätevesissä

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

olevat haitta-aineet ja epäpuhtaudet, kuten mikromuovit, siirry kierrätystuotteisiin. Kestävä biokaasutuotanto puolestaan edellyttäisi johdonmukaista päästöjen vähentämiseen tähtäävää julkista ohjausta sekä selkeää sitoutumista biokaasualan toimijoiden esittämään 4 TWh:n tuotantotavoitteeseen investointien vauhdittamiseksi. Yhdyskuntajätteen kierrätykseen panostamista pidettiin erityisen järkevänä alueilla, jossa on suuret ihmispopulaatiot ja vähän eläintiloja.

Asiantuntijalausunnoissa todettiin myös, että täydelliseen omavaraisuuteen pyrkiminen kaikessa ei ole realistista, vaan tulee tunnistaa ja priorisoida kriittisimmät riippuvuudet, hajauttaa tuontia, kiinnittää huomiota logistiikkaketjujen resilienssiin sekä kriittisten panosten varmuusvarastointiin.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä selonteossa esille tuotuja liittymäpintoja muihin strategioihin ja ohjelmiin on hyödynnettävä Kansallisen ruokastrategian toimenpiteissä mahdollisimman hyvin. Riippuvuuksien pitkän tähtäimen vähentämisen ja huoltovarmuuden turvaamisen näkökulmasta on tarpeen tunnistaa paremmin muiden sektoreiden sivuvirtojen, kuten yhdyskuntajätteen ravinteiden ja datakeskusten hukkalämmön synergipotentiaali suhteessa ruoantuotantoon ja tarvittaessa vivuttaa tarvittavien ratkaisuiden kehittämistä TKI-panostuksin.

Maan kasvukunto. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat samaa mieltä selonteon kanssa myös maaperän kasvukunnon heikkenemisestä, eli maaperän tiivistymisen, humuksen vähenemisen ja maaperäeliöstön köyhtymisen lisäämästä riskistä eroosiolle, kuivumiselle ja tulvimiselle sekä näihin liittyvälle tuotantokyvyn alenemiselle ja ravinnehuuhtoumien lisääntymiselle. Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa todettiin, että Suomen peltojen ruokamultakerros on heikentynyt ja kriittisimmillä viljelyalueilla humuskato on jopa lähes puolet alkuperäisestä. Asiantuntijat käsittelivät kasvukunnon uudistamista, eli sellaisen maaperän ylläpitämistä, jossa sekä biologiset, kemialliset että myös fysikaaliset ominaisuudet ovat hyvässä kunnossa ihmiskunnan olemassaolon edellytyksenä. Maaperän pilaaminen on helppoa, mutta elvyttäminen työlästä. Lausunnoissa muistutettiin, että myös kriisitilanteissa peltojen on oltava sellaisessa kunnossa, että ne tuottavat ruokaa mahdollisimman vähäisillä ulkoisilla panoksilla.

Selonteossa kasvukunnon ylläpitämistä käsitellään erityisesti viljelytoimenpiteiden tasolla, kuten orgaanisen aineksen lisäämisellä, viljelykiertojen monipuolistamisella ja kerääjäkasvien hyödyntämisellä. Tulevaisuusvaliokunnan kuulema asiantuntija puolestaan nosti kasvukunnon haasteen esiin myös kannustinrakenteiden tasolla: kun lähes 40 % Suomen viljelyssä olevista pelloista on vuokratpeltoja ja vuokrasopimukset ovat lyhyitä, ei vuokratviljelijöillä ole kannustinta investoida maaperän kasvukunnon kehittämiseen. Kannustin syntyisi, mikäli maataloustukia kehitettäisiin tulosperustaisuuden suuntaan. Asiantuntijoiden mukaan uudistavien menetelmien käyttöönottoa ja peltojen tuottavuutta voisi parantaa myös lisäämällä systeemistä ymmärrystä maaperäeliöiden vuorovaikutuksista kasvien kanssa ja siihen liittyvää kykyä toimia yhteistyössä luonnon prosessien kanssa. Uudistavaa viljelyä tukisi myös peltolohkokohtaisen datan, peltolohkorekisterin ja datan yhteiskäytön hyödyntäminen.

Tulevaisuusvaliokunta on samaa mieltä asiantuntijoiden kanssa siitä, että tarvitaan kannustimia peltojen kasvukunnon ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Kannustimissa on

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

huomioitava myös vuokrapeltojen suuri määrä. Valiokunnan mielestä tarvitaan myös uusia instrumentteja kotimaisiin innovatiivisiin ratkaisuihin kohdistuvien markkinaehtoisten investointien lisäämiseksi. Selonteossa painotettua datataloutta tulisi hyödyntää jakamalla peltolohkokohtaista seurantatietoa ruokaketjun toimijoiden kesken, jotta nämä voisivat valinnoillaan vaikuttaa ruoantuotannon ohjautumiseen maaperän kuntoa uudistavaan suuntaan. Samalla on kuitenkin huolehdittava myös datan omistajuuteen ja yksityisyydensuojaan liittyvistä kysymyksistä. Turpeen roolia osana Suomen ruokajärjestelmää tulisi arvioida.

Tulevaisuuden tuottajat. Erityinen tulevaisuuskysymys kotimaisen ruoantuotannon järjestämisessä liittyy nuorten tuottajien asemaan. Selonteko mainitsee tarpeen tukea tilojen sukupolvenvaihdoksia siirtymävaiheen tuella. Valiokunnan saamista lausunnoissa tuodaan esille tarve myös edellisen sukupolven luopumisen tuelle. Lisäksi toivottiin tukea vaihtoehtoisille, esimerkiksi yhteisöllisille ratkaisuille, jotta tilan ostaminen vapailta markkinoilta ei olisi ainoa tapa päästä alalle. Yleisesti ottaen asiantuntijat kuvasivat nuorten tuottajiksi aikovien tarvitsevan mahdollisuutta pitkäjänteisiin investointeihin ja vuokraamiseen ja uskoa alan tulevaisuuteen, johon kuuluvat myös kouluttautumismahdollisuudet ja pääsy uuteen teknologiaan. Nuoret tuottajat odottavat elämältään myös vapaa-aikaa, mikä edellyttää kannattavia toimintaedellytyksiä ja toimivaa lomitusta. Asiantuntijalausunnoissa nostettiin lisäksi esiin maaseudun paikallisyhteisöjen merkitys: maaseutu ei voi olla muusta Suomesta erillinen ruoantuotannon reservaatti, vaan ollakseen nuorille tuottajille vetovoimainen elinympäristö, siellä tulee olla riittävät edellytykset myös laajemman yhteisön elämälle.

Tulevaisuusvaliokunta on samaa mieltä nuorten tuottajien kanssa siitä, että uudistuva ja elinvoimainen alkutuotanto edellyttää kannusteita sukupolvenvaihdoksiin sekä luopuville että aloittaville. Riittävän varhain tehdyt hallinnan vaihdokset ovat merkittävä mahdollisuus saada nuoria alalle, ottaa käyttöön uusia viljelytekniikoita, uutta teknologiaa ja uusia (esimerkiksi yhteisöllisiä) toimintamalleja. Myös lomituksilla on suuri merkitys tuottajien hyvinvoinnille ja alan houkuttelevuudelle. Tärkein tuottajaksi ryhtymistä määrittävä tekijä on, nähdäänkö ala kannattavana. Siksi myös rahoituksen saatavuudesta on huolehdittava, jotta nuoret tuottajat voivat investoida tilojensa kehittämiseen.

Mikäli ruokajärjestelmää halutaan kehittää tulevaisuuden menestyväksi kasvualaksi, tarvitaan asiantuntijoiden mukaan osaamista uudistuvien ruokaketjujen koko koulutusketjuun, jotta perus- ja yleissivistävä koulutus, perusammattillinen koulutus, korkeakouluopinnot ja opettajankoulutus voivat tuottaa riittävästi uusia osajia koko ruoka-alalle. Lisäksi tarvitaan monitieteistä ja laaja-alaista TKI-toimintaa kehittämään kestäviä ja alaa uudistavia ratkaisuja ja innovaatioita.

Eräs selonteossa vähäiselle huomiolle jäänyt näkökulma on kotitalouksien rooli ruokajärjestelmässä. Valiokunnan saaman asiantuntijalausunnon mukaan 30 % kaupunkiväestöstä ja 70 % maaseutuväestöstä harrastaa kotitarveviljelyä. Viljelemisen, eläintenkasittelyn ja luonnontuoteosaamisen perustaitojen ylläpito väestötasolla on asiantuntijan mukaan myös huoltovarmuuskysymys.

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä selonteko huomioi kiitettävästi kotitalouksien kykyjen merkityksen luonnonvaraisten resurssien, kuten riistan, kalan ja muiden luonnontuotteiden, kuten marjojen ja sienten hyödyntämisessä yhtenä poikkeusolojen kriisivalmiuden osatekijänä. Samalla valiokunta kuitenkin huomauttaa, ettei kotitarveviljely näy selonteossa huolimatta sen merkittävästä kulttuurisesta läpäisevyydestä. Valiokunta suosittaa väestön taitojen ylläpitämisen näkökulman selkeämpää esiin nostamista niin luonnontuotteisiin kuin kotitarveviljelyynkin liittyen. Ruokapoliittinen selonteko ei tulevaisuusvaliokunnan mielestä anna riittävän selkeää kuvaa tästä kaupallisen toiminnan ulkopuolella tapahtuvasta kansalaisaktiivisuudesta, joka voi kuitenkin olla suomalaisille kulttuurisesti tärkeä ja varsinkin poikkeusoloissa erityinen vahvuus.

Ruokavalintojen ohjautuminen. Asiantuntijalausunnoissa tuotiin esiin ruoan ja hyvinvoinnin lukuisat kytkennät: ruoan tuotantosuurten ja -tapojen suhde ympäristön ja paikallisyhteisöjen hyvinvointiin, yhdessä syömisestä kulttuurinen merkitys sekä ravitsevan ruoan terveyttä ylläpitävä vaikutus, kuten ravinnon yhteys lihavuuteen sekä ihmisen mikrobiomiin (ihmiskehossa ja sen pinnalla eläviin mikrobeihin) ja jopa mielenterveyteen. Asiantuntijalausunnoissa painotettiin tutkimusperäisen ymmärryksen tärkeyttä. Esimerkiksi suomalaisia sähköisiä potilastietoja, rekistereitä ja biopankkeja pidettiin ainutlaatuisena kotimaisena tutkimuksellisenä etuna.

Tulevaisuusvaliokunta painottaa niin ympäristön kuin väestönkin hyvinvointiin liittyvän tutkimuksen ja tietopohjan merkitystä ruokastrategian valintojen perustana.

Tulevaisuusvaliokunnan kuulemat asiantuntijat yhtyivät selontekoon myös siinä, että mikäli ihmisiä halutaan ohjata syömään terveellisesti ruoan ympäristövaikutuksia minimoiden ja kansallista identiteettiä, kotimaista ruokakulttuuria ja ruuan alkuperää arvostaen, pelkkä tiedon lisääminen ei riitä, vaan tavoitteita tukevista valinnoista tulee tehdä kotitalouksille edullisia, saavutettavia ja arkeen kytkeytyviä ja sitä helpottavia. Mahdollisina ohjauskeinoina asiantuntijat pitivät esimerkiksi ravitsemus- ja terveysperusteista verotusta, lounasetujärjestelmän terveysperusteista kehittämistä, terveyttä ja kestävyttä edistävän ravitsemuslaadun kriteerien määrittämistä ruokapalveluille, työnantajamaksujen alentamista terveyttä edistävää henkilöstöruokailua järjestäville työnantajille, arvonnäköveron eriyttämistä, markkinoinnin sääntelyä, hyviä valintoja signaloivia pakkaus- ja ruokalistamerkintöjä (kuten sydänmerkki), tuotekehityksen tukia, julkisten hankintojen kriteereitä, saatavuutta koskevaa sääntelyä sekä kilpailu- ja kuluttajansuojalainsäädäntöä. Ruokakulttuurin ulottuvuuksia analysoineissa lausunnossa todettiin lisäksi, että luovien alojen rooli jää selonteossa liian vähälle huomiolle, eli lausunnon mukaan myös gastronomia, muotoilu, ruokatapahtumat ja matkailu tulisi paremmin integroida ruokapolitiikan toimiin.

Asiantuntijat korostivat selonteon tavoin arjen ruokaympäristöjen keskeistä merkitystä ruokavalintojen ohjaamisessa. Nuorten ruokaraadin tulosten yhteenvedossa näkyi, että tutkijoiden ohella myös nuoret pitävät esimerkiksi kouluruokailua ja ruoanlaittotaitojen oppimista tärkeinä hyvän ruokasuhteen kehittymiselle. Asiantuntijalausunnossa huomautettiin, että huolimatta muuten monipuolisesta ruokakulttuurin käsittelystä, selonteko jättää analysoimatta sen, miten teknologiakehitys, uuselintarvikkeet ja etenkin ruuan logistiikan ja

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

ruuanlaiton mahdollinen robotisoituminen, tekoölyohjautuminen ja yksilöllistyminen voivat vaikuttaa ruokaympäristön kehittymiseen ja ruokastrategian tavoitteiden saavuttamiseen.

Tulevaisuusvaliokunta painottaa ruokakasvatuksen tärkeyttä ruokastrategian tavoitteiden toteutumiseksi.

Ruokajärjestelmän sisäiset jännitteet. Tulevaisuusvaliokunnalle lausunut asiantuntija luetteli nykyisen ruoantuotantojärjestelmän ongelmiksi sopimattomuuden planeetan kantokyvyn rajoihin, maan kasvukunnon heikkenemisen, ympäristön monimuotoisuuden heikkenemisen, ilmasto- ja vesistö päästöt, riippuvuuden ulkomaisista tuotantopanoksista, ruuan heikkenevät ravintoarvot, ja ruoantuotannon keskimäärin heikon kannattavuuden sekä epätasaisen tulonjakautumisen ruokaketjussa. Ruoka-alan innovaatioiden asiantuntija kirjoitti valiokunnalle laajan analyysin nykyisen ruokajärjestelmän fossiili- ja hintapolitiikkariippuvuuksien voimakkaista keskinäiskytkennöistä, jotka asiantuntija näki syynä siihen, etteivät ruoantuotannon aiheuttamat luontohaitat heijastu ruoan hintaan, ja siten kuluttajien valintoihin, minkä puolestaan ennakoidaan aiheuttavan luonnon kantokyvyn syöksykierteen, joka johtaa keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä kilpailuun ruoantuotannon resursseista.

Saman lausunnon mukaan kiertotalouteen perustuvat ratkaisut eivät ilman poliittista ohjausta tule pärjäämään raaka-ainemarkkinoilla, koska niiden uudet ja monimutkaisemmat tuotantoprosessit yksinkertaisesti kustantavat enemmän kuin tehokkaiksi hiottu neitseellisiin raaka-aineisiin perustuva tehotuotanto. Myös toinen ruoantuotannon uusia innovaatioita edustava asiantuntija totesi markkinaehtoisesta kannattavuuden viime kädessä dominoivan sijoittajien investointipäätöksissä. Elinkeinoelämän edustajat kaipasivat sääntelyratkaisuja, jotka mahdollistavat siirtymistä korkeamman jalostusasteen, teknologiapohjaisen ja vientivetoisen liiketoiminnan suuntaan heikentämättä suomalaisen teollisuuden kilpailukykyä suhteessa muihin EU-maihin.

Myös ruokakulttuurin asiantuntija tunnisti selonteosta sisäisiä jännitteitä, joiden menestyksekkäs ratkaisu - tai rauhanomainen rinnakkaiselo - on olennaista vision toteutumisen kannalta. Tällaisia jännitteitä ovat asiantuntijan mukaan ainakin kasvu versus kestävyys, markkinat/kilpailu versus reiluus, omavaraisuus versus globalisaatio sekä yksilön valinnat versus ohjaus.

Uudistavan viljelyn asiantuntija huomautti, että ruokastrategiasta ja siihen liittyvästä selonteosta puuttuu ääneen lausuttu näkemys siitä, kuinka monelle ihmiselle Suomessa halutaan tuottaa ruokaa vuonna 2040, missä ruokaa tuotetaan ja millä reunaehdoilla tämä tehdään. Selonteon merkitystä kommentoimessa lausunnossa todettiin, että jo selontekotasolla olisi syytä täsmentää, millä periaatteilla toimeenpanosuunnitelmissa priorisoidaan tavoitteita, miten politiikkainstrumenttien valinta ja kohdentaminen tehdään, sekä mikä on toimeenpanosta vastaavan ruokaneuvoston rooli, toimivalta ja vastuu suhteessa muihin toimijoihin, sillä ilman näitä täsmennyksiä jää avoimeksi, miten strategiset linjaukset kytkeytyvät käytännön politiikkatoimiin ja päätöksentekoon.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä kansallisessa ruokastrategiassa ja ruokapoliittisessa selonteossa on tunnistettu hyvin ne erilaiset siirtymät ja strategiset tavoitteet, joita ruokajärjestelmän tulevaisuuteen liittyy. Sen sijaan heikommin on käsitelty näihin

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

siirtymiin ja tavoitteisiin liittyvät vastakkainasettelut ja ristiriidat. Kaikki Kansallisen ruokastrategian tavoitteet eivät ole helposti yhteen sovitettavissa, vaan kyse on myös siitä, että osa toimijoista haastaa perinteistä järjestelmää uusilla tuotantotavoilla, teknologioilla, liiketoimintamalleilla ja tuotteilla. Kilpailua käydään ruokajärjestelmän joka tasolla.

Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa myös siitä, että vaikka Ruokapoliittisessa selonteossa kuvatut siirtymät esimerkiksi vihreisiin ratkaisuihin, datatalouteen ja korkeamman jalostusasteen tuotteisiin voivatkin ratkaista jonkin nykyisen järjestelmän riippuvuuden, pullonkaulan tai heikkouden, niin samalla syntyy myös uusia riippuvuuksia. Näitä uusia riippuvuuksia ei tulevaisuusvaliokunnan näkemyksen mukaan ole selonteossa ennakoitu riittävästi.

Kasvispohjainen ruokavalio. Useat tulevaisuusvaliokunnalle lausuneet asiantuntijat toivat esiin kasvispainotteisen ruokavalion merkityksen erilaisten haasteiden lievittäjinä. Esimerkiksi kansanterveysnäkökulmasta kasvispainotteisuuden todettiin vähentävän kroonisten sairauksien ja ylipainon riskiä sekä tukevan ravitsemuksen laatua ja jopa psyykkistä hyvinvointia. Kasviproteiinien käytön lisääminen nähtiin myös ratkaisuna ruokajärjestelmän tuontiriippuvuuteen, haavoittuvuuteen kriiseissä ja heikkoon omavaraisuuteen. Lisäksi kasvispainotteisuuden katsottiin lievittävän eläinproteiinituotannon eettisiä ongelmia, ruokajärjestelmän ilmastopäästöjä, luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä ja ravinnevalumia.

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat nostivat selontekoa vahvemmin esiin kasvispainotteisen ruokavalion ratkaisuna myös kasvavan ruoantarpeen aiheuttamaan paineeseen raivata uutta maa-alaa ruoantuotannon tarpeisiin jopa globaalista näkökulmasta. Esimerkiksi Luonnonvarakeskuksen RuokaMinimi-hankkeen mukaan kasvispohjainen ruokajärjestelmä voi ruokkia koko Suomen väestön ravitsemussuositukset täyttävällä ruokavaliolla käyttäen vain noin puolet nykyisestä viljelypeltopinta-alasta. Asiantuntijalausunnossa viitattiin myös arvioon, jonka mukaan yli puolet ruokasektorin tulevasta kasvupotentiaalista syntyy kasviproteiineista, kasvimeijerituotteista ja solumaataloudesta. Poliittikkasuosituksena esitettiin Tanskan vuonna 2023 voimaan tulleen mallin mukaista kansallista kasvispohjaisen ruoan toimintasuunnitelmaa; TKI-rahoituksen kohdentamista kasviproteiineihin, fermentointiin, solumaatalouteen ja uusiin ruokateknologioihin; julkisten ruokapalveluiden velvoittamista seuraamaan ravitsemussuosituksia ja päästökaupan ja muiden ohjauskeinojen soveltamista maataloussektoriin, jotta tuotannon negatiiviset ulkoisvaikutukset saataisiin hinnoiteltua ja siten luotua kannustin niiden vähentämiseksi.

Tulevaisuusvaliokunta on samaa mieltä Nuorten luonto- ja ilmistoryhmän (Nuoli) valiokunnalle esittämästä huomiosta, jonka mukaan kasvisten osuuden lisäämistä ravitsemuksessa ei tulisi käsitellä yksittäisenä erillisenä sektorina, vaan läpileikkaavana ratkaisuna selonteon tunnistamiin haasteisiin. Valiokunta rohkaisee ruokajärjestelmän mahdollisuuksien systeemiseen tarkasteluun tästä näkökulmasta samaan tapaan kuin valiokunta itse arvioi Agenda2030-mietinnössään (TuVM 1/2025 vp - VNS 7/2024 vp) Agenda2030-toimenpideohjelman tilaa ja haasteita vesijärjestelmän näkökulmasta.

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

Teknologian rooli. Selonteko näkee uudet arvoketjut ja ruokateknologiat kuten solumaatalouteen liittyvät tuotteet kotimaisen kasvun mahdollisuuksina. Monet tulevaisuusvaliokunnalle lausuneet asiantuntijat nostavat esiin samoja mahdollisuuksia, mutta totesivat sääntelyn epäselvyyden ja lupamenettelyiden hitauden jarruttavan vaikutusta ruoka-alan investointeihin. Ratkaisuksi ehdotettiin ”sandbox-tyyppisiä” sääntelijän valvomia testiympäristöjä, joissa uusien ratkaisuiden toimivuutta voidaan kokeilla, sekä EU-tason sääntelyn yksinkertaistamista. Asiantuntijan mukaan tarvittaisiin myös raja-arvot epäpuhtauksille, kuten raskasmetalleille kiertotalouden sivuvirtojen hyödyntämiseksi solumaatalouden kasvualustoissa.

Lausunnossa, joka käsitteli teknologianennakointia 20 vuoden tähtäimellä, nostettiin esiin useiden kehittymässä olevien teknologioiden yhteisvaikutukset. Lausunto perustuu tulevaisuusvaliokunnan keväällä 2026 julkaisemaan laajaan teknologian tulevaisuutta arvioivaan selvitykseen (TuVJ 2/2026). Ruoantuotantoon nähtiin syntyvän ratkaisuja yksilöllisempään ravitsemukseen, sisäviljelyyn ja kaupunkiviljelyyn, bioteknologiseen ruoantuotantoon, robotisoituun ruuanvalmistukseen ja ruuan säilyvyyden parantumiseen.

Lausunnossa ruokajärjestelmän ennakoidaan vähitellen jakautuvan siten, että osa jatkaa teollistumista, kun taas toinen osa siirtyy lähemmäs kuluttajaa. Solumaatalouden lisäksi tulevaisuuden teknologiaratkaisuja ovat synteettinen biologia ja suunnitellut mikrobit, seuraavan sukupolven geenimuokkaus, tekoälyn ohjaama autonominen tieteellinen löytäminen, yhteistoiminnallinen moniagenttitekoäly, humanoidirobotit sekä globaalit toimitusketjujen jäljitettävyyden verkostot.

Lausunnon mukaan teknologinen potentiaali etenee nopeammin kuin ihmisten tottumukset ja yhteiskunnallinen sääntely, eli ratkaisut voivat kypsyä nopeasti laboratorioissa ja rajatuissa sovelluksissa, mutta laajempi muutos riippuu siitä, missä määrin uudet proteiinit, geenimuokkaus ja ruoan automatisoitu valmistus hyväksytään osaksi suurten jakelijoiden kanavia ja arkista ruokailua.

Hajautetun ja yksilöllisemmän ruoantuotannon ja ravitsemuksen kanssa yhteensopivat teknologiaratkaisut voivat siirtää proteiinintuotantoa pois suurista maa-aloista vaativasta ja ravinnepäästöjä aiheuttavasta tehoeläintuotannosta, viedä ravitsemusta yksilölle räätälöidysti terveellisempään suuntaan ja vähentää ruuan kuljetukseen ja valmistukseen vaadittavaa työtä ja aikaa. Mutta teknologianennakointilausunnossa samoin kuin muutamissa ruoantuotannon kestävyysliikkeen liittyneissä lausunnoissa huomautettiin myös, että vaikka selonteko tunnistaakin uusiin teknologioihin ja arvoketjujen uudelleenjärjestymiseen ja datavaltaistamiseen sisältyvän uudenlaisen liiketoimintapotentiaalin, se ei käsittele vallan ja tuottojen mahdollista keskittymistä tahoille, jotka hallitsevat biologisia tuotantoalustoja, dataa ja hyväksyntäjärjestelmiä jopa globaalisti.

Tulevaisuusvaliokunta painottaa uuden teknologian käyttöönoton tähdellisyyttä. Seuraavina vuosina muutoksen voittajat ja häviäjät ratkaistaan sillä, miten hyvin uuden teknologian hyödyntämisessä onnistutaan. Siksi tulevaisuusvaliokunta ehdottaa, että jo ruokastrategian ensimmäiseen toimeenpanokauteen liitetään vahva TKI-vivutus ruokajärjestelmän uudistusten ja investointien kiihdyttämiseksi. Tärkeässä roolissa on

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

myös lainsäädännön kehittäminen ja liikkeelle pääsyn helpottaminen esimerkiksi erilaisilla kokeiluympäristöillä ja piloteilla.

Samalla tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että myös monihyötyiset luontopohjaiset ratkaisut sekä esimerkiksi uudistavan viljelyn maaperän viljavuutta edistävä vaikutus edustavat huippuosaamista.

Lopuksi tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että tulevaisuusmietinnössään (TuVM 1/2026 vp - VNS 7/2025 vp) eduskunta edellytti, että valtioneuvosto toimii aktiivisesti uudistavaa resilienssiä ja uudenlaista liiketoimintaa tukevien mahdollisuuksien tunnistamiseksi sektorirajat ylittäen ja varmistaa Suomen kilpailukyyn osaamisessa, uuden teknologian hyödyntämisessä sekä innovaatiovetoisessa ja kestävässä kasvussa. Samalla eduskunta kuitenkin kehotti myös kohottamaan varautumista esimerkiksi tekoälyn luomiin muutonhaasteisiin ja ylipäätään epävarmuuden ja jatkuvien monikriisien sietämiseen. Teknologinen muutos tuo mahdollisuuksien lisäksi mukanaan myös uusia riippuvuuksia ja uhkia. Siksi on jatkuvasti ennakoitava ja arvioitava millaista sääntelyn tulisi olla, jotta kehittymässä olevilla uusilla ratkaisuilla voidaan aidosti vahvistaa selonteossa ja siihen liittyvissä muissa kansallisissa suunnitelmissa määritellyjä strategisia tavoitteita.

Tulevaisuusvaliokunta suosittelee hyödyntämään ruokajärjestelmän kehittämisessä ja Kansallisen ruokastrategian toimenpiteiden suunnittelussa juuri julkaistua laajaa teknologian ennakointia (TuVJ 2/2026) ja siihen liittyvää RTI-GPT -tekoälysovellusta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Tulevaisuusvaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto TuVL 1/2026 vp

Helsingissä 17.6.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anna Kontula vas
varapuheenjohtaja Timo Harakka sd
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Krista Mikkonen vihr
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Martin Paasi kok
jäsen Mikko Polvinen kesk
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Olga Oinas-Panuma kesk
varajäsen Merja Rasinkangas ps

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Olli Hietanen
valiokunnan pysyvä asiantuntija Maria Höyssä